

סוף זמן קר"ש

עש"ק תשס"א

8:51

עש"ק ויקהל 8:45

מאן דלא קרי קר"ש בעונתיה
בנדיז הוא כל ההוא יומא
(וזה"ק בלק קפ"ו)

ממעיינות התאחדותנו

י"ל ע"י: התאחדות אברכים דקהל יטב לב דסאטמאר

בנשיאות כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

שיעור השבוע

חבורת יסודי התורה

פרשת תשא

מס' פסחים כה, עד ל.

פרשת ויקהל

מס' פסחים ל: עד לב:

ברקן את החפץ, משיבתיו את הוצר הרע
על ידי עסק התורה, לאור חזק וקוא, הניח
באשכנז, השכם, כעור, ליל
כשרירים עוד להחמיש באור הניח
הרה בך משה עמוד יט

כ"א אדר א' תשע"א

שנה י"ג גליון י"ט (תקמ"א)

תשא

בדיני שמים

לצורך נפשות

ויגף ה' את העם על אשר עשו את העגל אשר עשה אהרן.
קשה, למה להכתוב לבאר אשר עשה אהרן, והלא ידועים זאת
מקודם. ועוד דהיא סתירה מנייה וביה, דאם העם עשו את העגל
האיך כתב מיד אשר עשה אהרן. ונראה דבאמת קשה מה דכתיב
אשר עשו את העגל, והלא באמת עשאו אהרן, וכי תימא דשלוחו של
אדם כמותו, והלא קי"ל אין שליח לדבר עבירה. ואולם איתא דרק
בדיני אדם פטור המשלח שליח לדבר עבירה, אבל בדיני שמים חייב
גם המשלח. וזה שאמר הכתוב, ויגף ד' את העם, וקשה למה הוצרך
הקב"ה בעצמו לענוש את העם, והלא יכולין בית דין לענושם, לזה
אמר על אשר עשו את העגל אשר עשה אהרן, כי עשייתם את העגל
היתה רק על ידי שעשאו אהרן בשליחותם, וא"כ בדיני אדם אין
שליח לדבר עבירה, לזה הענישם הקב"ה בעצמו, דבדיני שמים
חייבין.

העשיר לא ירבה והדל לא ימעט ממחצית השקל וגו', לכפר
על נפשתיכם. קשה מדוע לא ירבה העשיר אם ירצה. ונראה דקיימא
לן דמחנה צבא הבא לעיר ורוצים ממון, אם באו רק מנחת ממון, אז
צריך העשיר לתת כפי ריבוי נכסיו והדל ימעט כפי כספו, אבל אם
באו להרוג נפשות אלא שיקחו כופר נפש ממון, אז יד כולן שוה,
והעשיר והדל יתנו סכום שוה. וזה שאמר הכתוב, העשיר לא ירבה
הדל לא ימעט, וקשה מדוע יהיו כולן שווין, לזה אמר לתת את
תרומת ד' לכפר על נפשתיכם, ומכיון שהוא לצורך נפשות, על כן
כולן שווין.

מדרש יחזקאל

אותיות מתחלפות

מחלילה מות יומת. איתא בירושלמי שבת, דר' חייא ראה אחד
תולש עשב בשבת. הלך למחר וכתב לו מחלילה מות יומת. וקשה
למה המתין עד למחר לכתוב לו ולא אמר לו כן מיד. ועוד למה לו
לכתוב את הפסוק, ה' לו לומר בעל פה. ונראה דאיתא במגילה דר'
חייא ה' קורא לאות ח"ת ה"א ובמקום וחכתי ה' ואמר והכיתי.
ולכן אם ה' ר' חייא אומר להם את הפסוק בעל פה, ה' נראה כאומר
מהלילה מות יומת ח"ו, לכך כתב להם למחר מחלילה.

הג"ר מחזיק

לעשות את השבת

ושמרו בני ישראל את השבת לעשות את השבת וגו'. המליץ
לעשות את השבת קשים ונראין כמיותרים. ונראה דהנה אמרו רז"ל
כל האומר ויכלו השמים והארץ כאלו נעשה שותף להקב"ה במעשה
בראשית. ובאר בזה האור החיים הקדוש, דהנה כתיב כי ששת ימים
עשה ד' את השמים ואת הארץ, ולא כתיב בששת ימים עשה ד'.
והביאור הוא כי באמת לא ברא השם"ת רק ששת ימים, אלא שע"י
שישראל משמרים את השבת, בורא השם"ת עוד ששת ימים, כי
השבת הוא תנינת כח לעוד ששת ימי קיום העולם. ואילו יצויר ח"ו
שלא יהיה שומר שבת בעולם, אז ח"ו מתבטל העולם. ולכן כתוב כי
ששת ימים עשה ד', שהקב"ה לא ברא אלא ששת ימים, אלא ע"י
שומרי השבת נבראים עוד ששת ימים, וכן הלאה עד סוף כל הדורות.
ואתו שפיר מה שהשומר שבת ואומר ויכלו נעשה שותף, דכיון
שע"י שמירתו את השבת נבראים עוד ששת ימים לקיום העולם, לכן
הוא כעין שותף במעשה בראשית. עכ"ה"ק. וזה הכוונה, ושמרו בני
ישראל את השבת, שישמרו את השבת, כדי לעשות את השבת
לדורותם, שבוה הם עושים ויוצרים עוד ימים ושבחות לדורות עולם.

בני ישיש, לשבת סאמר ד'

הוציא מפיו

וינחם ה' על הרעה אשר דבר לעשות לעמו. הלשון אשר
"דיבר" קשה, דהי' לו לומר אשר רצה "לעשות" לעמו. ונראה דהנה
האדם אם יחרה אפו ולא ישיחו בפיו, אז יאריך כעסו מאד ללא הרף.
אבל אם יוציא כעסו בפיו ע"י שיועק מרה על המכעיס וישמיע לפניו
איומים, אז ישקט ויונה כעסו. ולכן אחר שאמר הקב"ה ועתה הניחה
לי ויחר אפי בהם ואכלם, נחה דעתו ושכבה חמתו. וזה שאמר
הכתוב, וינחם ד' על הרעה, ולמה, אשר דיבר לעשות לעמו, מפני
שדיבר וביטא כביכול בפיו את אשר יעשה לעמו, וכיון שהוציאו
בפיו, שקט אפו.

אלשיך הקדוש

מעין השבוע

אצבעותיו של הקב"ה

זה יתנו כל העובר על הפקודים מחצית השקל בשקל הקדוש
וגו'. ובמדרש (ילק'ש - ריש פרשתן) אמר ד' מאיר נטל הקב"ה
מטבע של אש מתחת כסא הכבוד והראו למשה ואמר לו זה יתנו
וגו'. בגמ' מס' מנחות (כ"א ע"א), ומובא ג"כ בילק'ש פ' פ' עה"כ
התודש הזה לכם ראש חדשים וגו', ר' עקיבא אומר זה אחד מג'
דברים שנתקשה משה בהן והראו המקום למשה כולן באצבע,
כיוצא בו אתה אומר וזה מעשה המנורה וגו', דכתי' שם 'מקשה היא'
וגו' ונתקשה משה בעשייתו כדא' שם, כירב – וזהו לכם הטמא וגו'
האמורה בפרשת שרצים טמאים, שאיך יהי' בקי בהם ובשמותיהן
ביערים ובאגמוות ומקומות קצי הישוב ויש רבבות מינים שונים, ויא'
אף בשחיטה שנאמר וזה אשר תעשה על המזבח וגו' ובמדרש רבא
(פ' בא) מוסיף ג"כ מעשה שמן המשחה שנאמר שמן משחת קודש
יהי זה וגו' ונתקשה בהן לפי שהן מעשי ניסים.

והעיר במהרש"א שיש הרבה פסוקים דכתי' וזה' ולא דרשינן
שהראה הקב"ה באצבע, דלא דרשי' אלא היכא דלא כתי' לעיל מיני'
כלום באותו ענין כגון התודש הזה לכם וגו' למה איירי לעיל מיני'
באותו ענין כלל, אבל היכא דכתי' וזה באצבע הפרשה שפיר שייך
לשון וזה' ולא לדרשה קאתי.

בתוס' הקשה אמאי לא קא חשיב בגמ' הא דאמר' בגמ' חולין
(מ"ב ע"א) וזאת תחיי אשר תאכלו וגו' איר' ישמעאל מלמד שתפס
הקב"ה כל מין ומין והראה לו למשה ואמר זאת אכול וזאת לא
תאכל, ומשני דלא חשיבין אלא קך דכתי' בהו' וזה', ואצל חזית כתי'
וזה' עוד הקשו אמאי לא חשיב מחצית השקל דכתי' וזה יתנו וגו'
ותי' דהתם לא שייך שנתקשה משה בעשייתו אלא שדל ע"י איה'
מטבע יביאו, או שתמה שדבר מועט כזה יכפר על מעשה העגל
(עיי'ש ג' שטמ"ק), ובתוס' מס' חולין תי' שתמה משה על הדבר מה
יוכל אדם ליתן כופר נפש, והאור הקב"ה להבחין היטב ולהודיע
לישראל, וכן אצל החיות צוה הקב"ה להראות לישראל איזו היא
אסורה ואיזו היא מותרת ע"כ.

עוד מצינו במדרש (ילק'ש - וירא) ד' ישמעאל אומר חמש
אצבעות של די ימינו של הקב"ה כולם לסוד גאולה, אצבע קטנה
(זרת) בה הראה הקב"ה מה לעשות בתיבה שאמר וזה אשר תעשה
אותה וגו', אצבע שניה לקטנה (קמיעה) בה הכה את המצרים 'אצבע
אלקים היא' וע"כ כתב המג"א (ארח תע"ג סק"ח) שנהגין לזרוק
בקמיעה אצל דם ואש ותמורת עשן וכשמוכר עשר מכות (דלא כתק'
יעקב שכתב לזרוק באצבע חסמון להאגדל), שלישית שהיא שלישית
לקטנה (אמה) כתב בה הלוחות שנאמר 'כתובים באצבע אלקים',
רביעית שהיא שניה לבחן (אצבע) בה הראה למשה מה יתנו לפדיון
נפשו שנאמר זה יתנו וגו', בהן וכל הדי, בה עתיד להשמיד את צריו
ולהכרית את שהן אויביו שנאמר תרום ידך על צריך וכל אויביך יכרתו,
ובפרד"א (פמ"ח) הנסות, בה עתיד הקב"ה להשמיד את בני עשו השתן
צרין לבני ישראל וכן לבני ישמעאל שהם אויביו שנאמר תרום ידך וכו'.
בדרשות חת"ס (פ' פרה) מבאר שאצל עשיית התיבה הראה
בזרת, כיון שהתיבה הי' לקיום העולם אחר המבול, והעולם נברא
בזרת דכתי' שמים בזרת תיכן, בקמיעה הכה את המצרים, והרמו
ואתה הרמ' את מטן וגו' ובגמ' יוצאים ביד רמה, גמ' קמיעה, וע"כ
כתי' במדרש זקקה גדולה ומר"ה, לעורר אצבע קמיעה שלמעלה
להכות הרשעים, וכן הי' לבסוף שע"י לימוד הלי' קמיעה נפל הנם ביום
ב' של פסח, אמה בו נכתב הלוחות, הרמו כמשיכ' הרע"ב (במשל'
אבות) ג' שאכלו על שולחן אחד ואמר לעלי דית' כאילו אכלו בשולחן
של מקום ביה' דכתי' והמזבח עין שלוש אמות, אל תקרי אמות אלא
אמרת' כמו יש אם למקרא (א"ה צ"ע כוונתו) באצבע הראה הלבנה
בחידושה (ג' שונה מהליל) כי היא מרמז על חידוש העולם שנברא
בחיותם אהרה ר"ת א"ת השמים וגו' ומילוי אהרה בידיון היא קפ"ג
גימ' אצבע, ובאגדל שהיא תבהן בו הראה המטבע של אש וכו' גימ'
נ"ז כמו מזבח, עיי'ש באריות הדברים.

פנים יפות

הקדים עשיר לפני

העשיר לא ירבה והדל לא ימעט ממחצית השקל לתת את
תרומת ה' לכפר על נפשתיכם. יל"ד מ"ט הקדימו הכתוב לעשיר
להויריו בלאו דלא ירבה, הלא שניהם נותנים בשוה ונתיים באהרה
בלאו, ומה יתרונו של העשיר להקדימו בקרא לפני העני.

ונל"פ על פי דברי הגמ' אם תנערב דם מתן ארבע דם של

מתנה אחת ר"א אומר יתנו במתן ארבע ור"א אומר יתנו במתנה
אחת, א"ל ר"א הרי הוא עובר על כל תגרע, אמר לו ר"י הרי הוא עובר
על כל תוסיק וכו', איר' יהושע כשנתת עברת על כל תוסיק ועשית
מעשה בידך, כשלא נתת עברת על כל תגרע ולא עשית מעשה בידך,
פירש"י ואינו דומה עושה מעשה ליושב ואינו עושה ואיסור בא
מאליו, וכמו כן לענינו דהלאו שלא ירבה המור יותר מהלאו שלא
ימעט, שהעשיר אם ירבה עובר בקום ועשה, מה שאין כן העני אם
ימעט אינו עובר כ"א בשב ואל תעשה, ואפשר דלטעם זה הקדימו
הכתוב.

דברי יואל

יכריע המאזנים

איתא במדרש תנחומא כי תשא, רבי יונה פתח כי אלקים
שופט זה ישפיל וזה ירים. ויתבאר עפ"ש מרן החתם סופר בתורת
משה בפרשתן משמ' דהגאון רבי אברהם אביש מפראנקפורט
זללה"ה, ביאור ענין מחצית השקל, דהנה אמרו חז"ל לעולם יראה
אדם עצמו כאילו חציו חייב וחציו זכאי, ואם עושה מצוה יכריע
עצמו לכף זכות, ואם עושה עבירה אחת יכריע עצמו לכף חובה, וזהו
זה יתנו, שיתן אל לבו, כל העובר על הפקודים, שאם עובר על מה
שמופקד ומצווה מן התורה, אז דימה עצמו שהוא מחצית השקל
בשקל הקודש, היינו שהמאזנים מכריע מחצית לכאן ומחצית לכאן,
ועי"ז לא יחטא עוד, עכ"ז. ובהו יובן מה שהסמך המדרש לכאן את
הכתוב כי אלקים שופט זה ישפיל וזה ירים, היינו שהמאזנים מכריע
מחצית לכאן ומחצית לכאן, והבחירה ניתנה ביד כל יחיד ויחיד
להשפיל ולהרים את כף המאזנים לכאן ולכאן, כי אם יעשה עבירה
אחת יכריע המאזנים לכף חובה, ואם יעשה מצוה אחת יכריע עצמו
וכל העולם כולו לכף זכות.

ברך משה

מחזוריות

הרה"ק רבי דוד שפירא ז"ע מדינוב נולד לאביו הרה"ק המפורסם רבי צבי אלימלך מדינוב ז"ע, בעמסה"ק בני יששכר ועוד, בשנת תקס"ד.

אביו הק' העיד עליו שהמשיך נשמתו מעולם האצילות. עיקר תורתו קיבל מאביו הגה"ק ז"ע, וכאשר נסתלק אביו בשנת ת"ר, נתמנה למלאות מקום אביו לאבד"ק דיינוב, ואז נסע להסתופף בצל קדשו של הרה"ק רבי שלום מבעלזא ז"ע, ובכל פעם כאשר הגיע לבעלזא, קבע לו הרה"ק אכסניא שלו בסוכתו.

פעם אחת כאשר נפרד הרה"ק רבי דוד מהרה"ק מבעלזא טרם נסע הביתה, עמדה שם הרבנות, וכאשר יצא הרה"ק רבי דוד מן החדר אמר השר שלום להרבנית בזה"ל: "זעטסטו אַז מען האָט אַזאָ זין קען מען גוט שלאָפן? וכמז"ל ה' בידידות רבה עם הרה"ק בעל דברי חיים מצאנז ז"ע.

הרה"ק משינאָווא ז"ע נסע בשנת תרל"ד לבקר בהיכלו של הרה"ק רבי דוד. ימים מועטים לאחר שנסע משם נפטר הרה"ק מדינוב ואמר הרה"ק משינאָווא שראה בחלומו שהרה"ק מדינוב יסתלק, לכן נתפז לנסוע אליו. נסתלק י"ט אדר תרל"ד. נדפס ממנו ספר "צמח דוד" עה"ת וליקוטם ונכתב ע"י אחד מתלמידיו ששמע מפה קדשו.

עם הרה"ק מצאנז

הרה"ק רבי דוד מדינוב ז"ע התנצל לפני הרה"ק רבי אליעזר מדינוב ז"ע שהרה"ק מצאנז ז"ע מרעיש עליו על שאינו נוסע אליו. אאר לו הרה"ק מדויקוב: אזי נוסעים (נו פאָרט מען). ויעש כן, שנסע לצאנז לשבת.

באותו שבת ה' הרה"ק מצאנז חלש ולא אכל סעודת היום. לסעודה שלישית הוטב לו ואכל, ובאמצע הסעודה בירך שנית ברכת המוציא. לאחר הסעודה אמר הרה"ק רבי דוד: האם אתם מבינים על יהודי הזה מטאריגראד (זענט עטס אַ מבין אויף דעם טאריגראדער יודל), ה' חסר במרומים ברכת המוציא שלו מסעודת שחרית, על כן בירך פעמיים בסעודה שלישית כדי להשלים. (גאורות, והסביר הרה"ק מהר"י מפשעווארסק זצ"ל, שאולי יש ליישב להלכה הא דבירך בתוך הסעודה, וכיון שרבינו ה' אוכל תמיד שיעור מסוים, על כן אחר שאכל השיעור ההוא ה' נכמר בלבו שלא לאכול עוד, דלדעת הרמב"ם המובא בב"י וש"ע הרב סקע"ט חו"מ ומבין, וכ"ה בביאור הלכה שם בספר הרא"ה, וסמן ע"ז בשעת הדחק לצאת ידי שמים להשלים הברכה שחסר במרומים).

*

הרה"ק רבי אייזיק מקאָמאַרנא אומר פעם שהעולם עומד על אחר, היינו 'אייזיק' (האו בעצמו), 'חיים' (מצאנז), 'דוד' (מדינוב). הרה"ק מדינוב שה' רגיל במלואת דבדיותא, העיר ואמר: למה שהעמיד אותי באחרונה לא איכפת לי, אך מדוע שם את עצמו בראשונה... (גאורות)

הוא עוד יתחרט

קודם שפרצה ההייטשע שלאָט כמדומה שה' בשנת תרכ"ו, נסע הרה"ק רבי דוד מדינוב למרחץ קרעניץ, ובדרך שהה שבת בצאנז. בליל שב"ק קידם קידוש נסתגר כ"ק אא"ז עמו כמה שעות, ולא ידע איש על מה המתקין סוד וה' לפליאה גדולה, ואח"כ פרצה המלחמה, וקראו אז מצאנז בערך מאה אנשים לשרת בצבא, ורצו כולם לאא"ז עם נשיהם וטפם והקולות לא יחדלון כמובן, והיו מוכרחים לילך. וה' אצל החזית שר הצבא מצאנז שה' רשע גדול, ולקח את כל היהודים והעמיד אותם בחזית, ושלחו ידיעה מזה לצאנז ורצו נשיהם וטפם עם קולי קולות ולא הניחו לאא"ז להתפלל, וביקש מהם שיניחו לו להתפלל, וענו לכ"ק אא"ז שאם בעליהם ואביהם במקום סכנה כזה, לא יניחו אותו להתפלל, אמר להם שאם לא יניחו אותו להתפלל, לא יהי ביכולתו לבקש מהש"י על ישועתם. הניחו אותו ועבד עבודה שלו, ואח"כ אמר, שתל"ת יש להם ישועה, ובאותו רגע ירו בשר הצבא ונפל שדוד. ועדיין היו המשפחות מצאנז באים לאא"ז, וכמו כן מכל המדינה כמובן. בקיצור, אמר שמקוה שבקרב יתבטל המלחמה, וכן ה' שאחרי כמה שבועות נתבטלה המלחמה מכל וכל.

כאשר נסע ר' דוד'ל בחזרה מקרעניץ, ה' עוד פעם בצאנז, ואמר אז ר' דוד'ל, הלא בקשתי ממנו ער זאָל גיין לאָן, איך האָב געוואוסט ער וועט דערנאָך חרטה האָבן, אבל לא ה' ביכולתו לפעול אצלו. (חמדה גנוזה)

היכלא דצדיקיא

הרה"ק ר' דוד מדינוב זללה"ה

י"ט אדר

בוא רפואות

סיפר לי הרה"ח ר' מנחם שלמה אָווענט נ"י, זקנית ע"ה (אם אמי), הרבנית של זקני הרה"ק ר' משה טויב זצ"ל, היתה בתו של זקני (אבי אבי) הגאון רבי מנחם שלמה אָווענט זצ"ל אבד"ק נעמירוב בעהמ"ח ספר עבודת משה. הגאון הנ"ל ה' מחסידי הרה"ק רבי דוד מדינוב זצ"ל, וה' נוסע לעיירות אחרות לערוך דין תורה. לשהיתה בתו, היא זקנית, ילדה בת שלש שנים, ה' נזול אייטער משלש אצבעותיה על יד אחת, ונסע זקני לרופאים ולא יכלו לעזור לו.

פעם אחת כשנסע לדין תורה בעיר אחת סמוך לדינוב, לקח עמו את בתו הנ"ל, ונסע עמה לדינוב, וסיפר להרה"ק ר' דוד'ל אודות האייטער, עשה הרה"ק מדינוב בידו הק' כאילו חותך (האָקט אָפּ) ואמר בלשון קדשו: ביז דאָ וועט עס גיין, היינו האייטער, ומאז ה' לפלא שיותר לא גידלו אצבעותיו הנ"ל וה' ניכר על ידה ששלש אצבעות הנ"ל נשארו כמו אצל תינוקות. ג' אצבעות אלו ה' עבות כשאר אצבעות אבל לא נתגדלו, וגם ראשי האצבעות לא היו עגולים אלא מרובעים, כאילו ה' חותכין העגולות. (שיח זקנים)

לא ילמדו ממנו

סיפר לי הרה"ח ר' צבי ראָלניצקי ז"ל ששמע מהרה"ק רבי אהרן ראָטה זצ"ל בעמח"ס שומר אמונים, שפעם אחת נגע הרה"ק רבי דוד מדינוב זצ"ל בידו הק' לרגע בברכו (קני), ומשך תיכף את ידו הק' כמי שנוכה, ואמר, יונגעלייט, יונגעלייט, עטס זאָלטס ענק נישט אָפלערנען פון מיר. (שיח זקנים)

אחזות רעדה

סיפר לי הרה"ח ר' שמואל יפה ע"ה, זקני הרה"ח ר' שמואל יעקב קירש ה' הבעל תפלה אצל הרה"ק רבי דוד מדינוב זצ"ל, סיפר לי בנו דודי הרה"ח ר' יוסף, שכשאר הרה"ק רבי דוד'ל לזקני שילך להעמוד להתפלל תפילת מערבית [גיי-צו צו מערבית], אחזתו רעדה בכל גופו, ואמר אחר כך שלולא שהרה"ק מבלאזשוב החזיקו בהניגון, לא ה' זוכר את הניגון (מרוב פחד). (שיח זקנים)

הדבק עם הקב"ה

אמר דודי הרב מצאנז הרה"ק רבי אהרן בן אא"ז זצ"ל, בשם הרב מדינוב הרה"ק רבי דוד זצ"ל, על מה שנאמר ויסכרו מעינות תהום, ופירש"י כשנפתחו כתיב כל מעינות, וכאן אין כתיב כל, לפי שנשתייר מהם אותן שיש בהם צורך לעולם כגון חמי טבריא וכיוצא בהן.

ואינו משמרו

הרה"ק רבי דוד'ל מדינוב ה' דרכו כשה' על החתונה, שה' מדבר להחתן דיבורים כאלה עד שחנק, כדי שלא לעבור על מאמר חז"ל כל הנהנה מסעודת חתן ואינו משמחו וכו'. פעם אחת ה' על חתונה, וה' חתן כזה שלא ה' יכול לשמחו בדברים, עד שעלה ברעיונו ושאל אותו "וואָס טוט זי" (מה היא עושה), וצחק החתן קצת. ואמר אז הרה"ק הנ"ל בדרך בדיחותא: "לשמחה", אָז מיוויל משמח זיין, "מה ז' עושה" צריכים לשאול וואָס טוט זי, ודפח"ח. (חמדה גנוזה)

זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

ממעייני הפשט

נסי ניסים

ובמדרש שמן משחת קודש יהי זה לי. תנא רבי יהודה ב"ר אלעאי שמן השמחה שעשה משה במדבר נסי נסים נעשו בו מתחילה ועד סוף, שמתחלה לא ה' בו אלא י"ב לוג שנאמר ושמן זית הין אם לטוב בו העקרים לא ה' מספיק על אחת כמה וכמה שהאור בולע והזירה רותחת והסממנים בולעין וממנו נמשח המשכן וכל כליו וכל כלי המזבח והזיכור וכו' וממנו נמשחו אהרן ובניו שבעת ימי המלאכים וממנו נמשחו כהנים גדולים וכולו קיים לעתיד לבא שנאמר שמן משחת קודש יהי לי ד"ה בגימטריא תריסר לוג.

רבינו בחיי

הוא פלא

ראה קראתי בשם בצלאל בן אוּרִי בן חור. אמר השם למשה, ראה קראתי בשם, ומשה אמר לישראל, ראו קרא ה' בשם והטעם כי ישראל במצרים פרוכים בעבודת חמר ולבנים, לא למדו מלאכת כסף וזהב וחרשת אבנים טובות ולא ראו אותם כלל. והנה הוא פלא שימצא בהם אדם חכם גדול בכסף וזהב ובחרשת אבן ועץ וחושב ורוקם ואור, כי אף בלומדיהם פני החכמים לא ימצא בקי בכל האומות כולם. והיודעים והיגלים בהם בבא ידיהם תמיד בטיט ורפש לא יוכלו לעשות בהן אומנות דקה יפה, ועוד, שהוא חכם גדול בחכמה בתבונה ובדעת להבין סוד המשכן וכל כליו למה צו ואל מה ירמוז.

ולכן אמר השם למשה שיראה פלא הזה, וידע כי הוא מלא אותו רוח אלקים לדעת כל אלה בעבור שיעשה המשכן, כי ה' רצון מלפניו לעשות המשכן במדבר, ולכבודו בראו, כי הוא קורא הדורות מראש כדרך בטרם אצרך בבטן ידיעתך ובטרם תצא מרחם הקדשתך, וכלשון הזה ראו כי ה' נתן לכם השבת על כן הוא נתן לכם ביום הששי לחם יומים. ולרבותינו בזה מדרש הראה אותו ספרו של אדם הראשון ואמר לו כל אחד התקנתי מאותה שעה, ואף בצלאל מאותה שעה תקנתי אותו, שנאמר ראה קראתי בשם בצלאל, והוא כענין שפרשתי, ועוד אמרו יודע ה' בצלאל לצרף אותיות שנברא בהן שמים וארץ, והענין, כי המשכן ירמוז באלו והוא היודע ומבין סודו.

רמב"ן

לכפר על העגל

בצלאל בן אוּרִי בן חור. לכן הזכיר בבצלאל אבי אביו מה שלא הזכיר באהליאב אלא אביו, לפי שחור נהרג על מעשה העגל, והמשכן בא לכפר על מעשה העגל, לכן נזכר כאן במשכן.

דעת זקנים

נשמה יתירה

ובזים השביעי שבת וינפש. אומר הרב יהודה חסיד שמכאן יש רמז לנשמה יתרה בשבת, קח סופי תיבות הללו ויהיו שתיים. ומעשה טבוריטורפוס הרשע שפגע את ר' עקיבא ביום השבת אמר לו מה היום מימים, אמר לו מה גבר בבבין, אמר לו מאי אמרית לי כי מאי שטא שבת משאר הימים ואמרית לי מה נשתנית משאר בני אדם, אמר ליה דמיר צבי, כלומר ממה' רצה שיכבדוני שעשאתי מלך אמר לו כי שבת רצה ממה' שיכבדוהו, אמר לו למה עשה בו מלאכה שמתצא מרשות לרשות וחרות וגשמי, אמר לו יודע אני כי שאתה בקי בתורת היהודים ושיני ביד אדם דרין בחצר אחת אפילו באנוכיתא מותר לטלטל בכולהו ההקב"ה השמים כסאו והארץ הדום רגליו ומלא כל הארץ כבודו והכל שלו, לפיכך יוכל לטלטל בכל העולם כולו.

דעת זקנים

זה יתנו כל העובר הפקודים וגו', איתא במדרש (עין בזה"ק תרומה דף קנז: ובפסיקתא רבתי פט"ז) נתקשה משה במחצית השקל עד שנטל הקב"ה מטבע של אש מתחת כסא הכבוד ואמר לו כזה יתנו. יש להבין הענין למה נתקשה משה בזה,

ומפני מה הראה לו הקב"ה דייקא מטבע של אש.

(ב) במס' מגילה (דף יג:) אמר ריש לקיש, גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שעתידי המן לשקול שקלים על ישראל לפיכך הקדים שקליון לשקליו, והיינו דתנן (שקלים ב.) באחד באדר משמיעין על השקלים ועל הכלאים. וראוי להבין במה היה יפה כוחם של שקלי ישראל לדחות גזירתו של המן.

ונראה בהקדם מה שכתב הפרי מגדים בשושנת העמקים (כלל ב) להסתפק בדיון עשה דוחה לא תעשה, אם עשה דחי לכמה לאוין או רק ללאו אחד, ובפני יהושע (ביצה ח.) כתב בפשטות דעשה דחי לב' לאוין כמ"ש בניזיר (דף מח:) מה לי חד לאו מה לי תרי לאוין, וכתב על זה הפרי מגדים דזה תלוי בפלוגתת הגמרא (שם) דרבי עקיבא ס"ל דאיצטריך קרא להתיר במת מצוה אם היה כהן גדול והוא נזיר, דהוספת לאוין הוא, ורבי ישמעאל לא אצטריך ליה קרא להכי, כיון דשרא רחמנא חד לאו גבי מת מצוה, מה לי חד לאו מה לי תרי לאוין. ואם כן הדרן לכללא דהלכה כרבי עקיבא מחבירו (עירובין מו:), וב' לאוין לא נדחי מפני חד עשה, עכ"ד. וכן הוא שיטת הכריתות דאין עשה דוחה תרי לאוין.

וכתב הגאון רבי יוסף ענגיל ז"ל בלקח טוב (כלל טו אות יז) הטעם דאין עשה דוחה תרי לאוין, על פי מה שכתב הרמב"ן (שמות כ ח) בטעם דעשה דוחה לא תעשה, כי מצות עשה הוא היוצא ממדת האהבה והוא מדת הרחמים, כי העושה מצות אדוניו אהוב לו ואדוניו מרחם עליו, ומצות לא תעשה הוא מדת הדין ויוצא ממדת היראה, כי הנשמר מעשות דבר הרע בעיני אדוניו ירא אותו, ולכן מצות עשה גדולה ממצות לא תעשה, כמו שהאבה גדולה מהיראה, כי המקיים ועושה בגופו ובממונו רצון אדוניו הוא גדול מהנשמר מעשות הרע בעיניו, ולכן אמרו דאית עשה דוחי לא תעשה, עכ"ד. ולכן כיון דריבוי הכמות מכריע את האיכות, אם כן הגם דעשה עדיפא מלא תעשה, אמנם בב' לאוין דהוי ריבוי הכמות דלאוין, מכריע את העדיפות האיכותי דעשה, עכ"ד.

והנה כתבו המפרשים (הובא בחמודי צבי לפורים עמוד ער) בטעם שאין מועיל תשובה לחטא עבודה זרה, דאיתא בגמרא (קידושין לו:): דבשאר עבירות מחשבה רעה אין הקב"ה מצרפה למעשה, אבל בעבודה זרה מחשבה רעה הקב"ה מצרפה למעשה, והנה הטעם דמועיל תשובה הוא משום דעשה דתשובה דוחה לא תעשה של עבירה, אך אין עשה דוחה תרי איסורין, ולכן בשאר עבירות מועיל תשובה, דכיון דלא הוי אלא חד עבירה היינו המעשה ולא המחשבה, אמרין דעשה דוחה לא תעשה, אבל בעבודה זרה דגם המחשבה נחשב לעבירה, הוי תרי איסורין המחשבה והמעשה, משום הכי

דברות קודש

מכ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

לפרשת השבוע

נתפרסם ע"י ועד להוצאת ספרי כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

אין בכוחה של תשובה לדחות העבירה, דאין עשה דוחה תרי לאוין, עכ"ד. ומעתה אי ריבוי הכמות עדיף אמרין כשיטת ספר הכריתות דאין עשה דוחה תרי לאוין, וחלילה אינו מועיל

התשובה על עון דעבודה זרה, אמנם אי ריבוי האיכות מכריע וחד עשה דוחה תרי לאוין, גם על עון דעבודה זרה מועיל התשובה.

ועל פי אמרתי ליישב קושיית בעלי התוס' על מה שכתב רש"י (פ' וירא) וירא אליו ה' באלוני ממרא, הוא שנתן לו עצה על המילה, לפיכך נגלה עליו בחלקו. דלכאורה איך יתכן שאדם גדול וצדיק כאברהם שנתנסה בעשרה נסיונות ועמד בכולם, ישאל עצה על המילה שצוהו הקב"ה. אך ביאור הענין י"ל על פי דברי המזרחי (פ' לך) בטעם שלא נימול אברהם טרם שנצטוו, הגם שקיים כל התורה כולה, כי גדול המצווה ועושה יותר ממי שאינו מצווה ועושה (קידושין לא.), ויודע היה אברהם שעתידי להצטוו על המילה, ושאר המצוות שייך שיעשה גם לאחר שיצטוו עליהם, מה שאין כן מצות מילה אם יקיים עתה שוב לא יוכל לקיימה בהיותו מצווה ועושה, עכ"ד. ומעתה נחזי אנו, אי ריבוי הכמות עדיף, היה צריך למול עצמו מקודם, כדי שיקיים מצות מילה רבות בשנים, ואף שהוא קטן באיכות משום דאינו מצווה ועושה הלא הוא רב בכמות, אמנם אי ריבוי האיכות עדיף, אם כן כיון דגדול המצווה ועושה, שפיר המתין עד שנצטווה, כדי שיוכל לקיים המצוה כשהוא מצווה ועושה.

ולפי זה י"ל שבוז נסתפק אברהם אבינו אם יקיים המצווה טרם שנצטווה או לא, והיינו שהיה מסופק בחקירה זו אי אזלינן בתר כמות או בתר איכות, וממרא פשט לו ונתן עצה על המילה, שימתין עד שיצטווה מפי הקב"ה, משום דאזלינן בתר איכות.

ובאופן זה יבואר כמין חומר גם דברי רש"י"ל שם, והוא יושב פתח האהל כחום היום, ופירש"י לראות אם יש עובר ושב ויכניסם בביתו. וביאר בעבודת ישראל (פ' וירא) הכוונה על מי שעבר עבירה ורוצה לשוב בתשובה, ויכניסם בביתו תחת כנפי השכינה. וצריך ביאור למה נרמז ענין זה דוקא אחר מילתו של אברהם אבינו. ולפי האמור יש לומר כי ממה שהמתין אברהם אבינו למול את עצמו עד שנצטווה מוכח דאזלינן בתר איכות, אם כן לפי זה עשה דוחה ב' לאוין, ושפיר מהני תשובה גם לעבודה זרה, ולכן ישב אברהם אבינו פתח האהל לראות אם יש עובר ושב, היינו מי שעבר עבירה דעבודה זרה ורוצה לשוב בתשובה, ויכניסם בביתו תחת כנפי השכינה, כי מאחר דאזלינן בתר איכות הרי עשה דוחה תרי לאוין ותשובה מהני גם על עון דעבודה זרה.

וי"ל בזה מאמר המדרש (הובא במאמר מרדכי) הים ראה וינס, מה ראה, ברייתא דרבי ישמעאל ראה, והיא פלא. ולפי דרכינו י"ל דהנה רבי ישמעאל ס"ל במס' נזיר (דף מח.) מה לי חד לאו מה לי תרי לאוין, הרי ס"ל דעשה דוחה תרי לאוין, והיינו משום דאזלינן בתר איכות ולא

קבלת התורה מאהבה

מיר געפונען זיך יעצט אין חודש אדר, דער זמן וואס הדר קבלוה בימי אחשורוש, און הגם ס'איז נאך אדר ראשון, זאגט דאך אבער די משנה (מגילה ו:) אין בין אדר הראשון לאדר השני אלא קריאת המגילה ומתנות לאבינונים, און די משנה רעכנט נישט אויס לגבי הדר קבלוה אז ס'זאל זיין א חילוק צווישן אדר ראשון און אדר שני, **קוקט אויס אז לגבי הדר קבלוה איז נישט קיין נפקא מינה, און הדר קבלוה איז לאו דוקא אין אדר שני, נאר אפילו אין אדר ראשון אויך.**

איז טאקע יעצט דער זמן, ווען מען האט נאכאמאל מקבל געווען די תורה מאהבה ומרצון, מען זאל זיין אז די תורה און מצות זאל נישט זיין בכפיה, וואס איז די חילוק צווישן כפיה און אהבה ורצון, איז באקאנט דאס ווארט פון זיידן ז"ל אין ישמח משה (פ' תרומה) ער זאגט אז א זאך וואס מען טוט באונס, ווערט מען געשטערט מיט די קלענסטע תירוץ וואס מען האט, א זאך וואס מען טוט מיט חשק שטערט נישט גארנישט. די גמרא זאגט (מגילה כא:) תרי קלא לא משתמע, ווען צוויי אידן רעדן צוזאמען קען מען נישט הערן, ווייל מען קען נישט משים זיין על הלב וואס דער זאגט וואס יענער זאגט, אבער בהלל ובמגילה אפילו עשרה קורין אחד, און מען קען יוצא זיין, און אפילו תרי קלא לא משתמע, אייד דחביבא קען מען זיך מצמצם זיין צו הערן.

דער ישמח משה נעמט ארויס פון דעם א גרויסע יסוד, שערי תירוצים לא ננעלו, יעדער האט א תירוץ, די סיבה אדער יענע סיבה, דאס איז אבער אלעס אז ס'איז נישט חביב, **טאמער איז עס חביב דעמאלטס צוברעכט עס אלע מניעות, ס'איז נישטא קיין תירוץ, אז ס'איז חביב געט מען זיך א עצה.**

און דאס איז א גרויסע יסוד אין לעבן, יעדער בחור האט זיך זיינע מניעות און זיינע עיכובים, אלעמאל מאכט זיך עפעס א סיבה, טאמער איז דא א סיבה איז א ראייה אז ס'איז נישט חביב, ווייל וואלט די תורה געווען חביב ביי אים וואלט ער אלעס אדורכגעבראך, און ס'וואלט נישט געווען א סיבה וואס ס'זאל אים שטערן.

מתוך דרשה בישיבת תורת חסד לאנדאן א' תש"ח

בתר כמות. ולכן הים שלא רצה לקרוע לפני בני ישראל כמבואר במדרש ילקוט (בשלח רמז רל"ד) דבשעת קריעת ים סוף טען שר של ים מה נשתנו אלו מאלו, הללו עובדי עבודה זרה והללו עובדי עבודה זרה. אולם באמת אין בדבריו ממש, שהרי בני ישראל עשו תשובה שלימה, כדכתיב (שמות יד י) ופרעה הקריב, ואיתא במדרש (שמו"ר פכ"א ס"ה) שהקריב את לבן של ישראל לאביהם שבשמים, וכיון שעשו תשובה צריך לדחות הלא תעשה, ואם תאמר הא אין עשה דוחה שני לא תעשה, לזה ראה ברייתא דרבי ישמעאל דס"ל מה לי חד לאו מה לי תרי לאוין, ועל ידי זה נקרע הים.

(המשך בעמוד הבא)

צפצפולו הלכה

בירורי הלכות, נערך ונסדר ע"י מערכת "בית וועד לחכמים" שע"י מבצר הכוללים קרית יואל והיו למראה עיניו של הגה"צ דומ"ץ קרית יואל שליט"א
להערות והארות: 845 662 4936 או ע"י הפקס: 845 781 7213

בענין שריפת צפרנים

- (א) השורף צפרוניו חסיד, קברן צדיק, זורקן רשע, דיכולין להזיק להדורס עליהן.
(ב) הצפרונים אינם מייקים רק במקום הראשון שהונחו שם, אבל אם הניח הצפרונים במקום אחד ואח"כ שינה מקומה [לחדר אחר] אינה מוקת עוד.²
(ג) כל זה הוא דוקא אם בשעה שקצץ הצפרונים חשב להניחם במקום ההוא, ולא היה בדעתו לשנות מקומו, אבל אם מתחילה היה דעתו לשנות מקומו עדיין מוקת גם במקום השני והשלישי.³
(ד) ומהאי טעמא כשקוצצין הצפרונים לא מהני להניחם במקום אחד, ואח"כ לשנות מקומו למקום אחר דעדיין מוקת גם שם.
(ה) אבל אם בעת קציצת הצפרונים חשב להניחם במקום אחד, אלא שאירע שנפל צפורן על הארץ, יש לכבד המקום ההוא כדי שישתנה הצפרונים לחדר אחר [ואין צריך להפיש אחריו ולהגביהו דכיון שלא היה בדעתו להניחם באותו מקום אינו מוקף].
(ו) השלכת הצפרונים לבית הכסא שלנו לכאורה דינו כקבורה והמשליכו שם נקרא צדיק.⁴
(ז) הוצהה להיות חסיד העושה לפנים משורת הדין יזהר לשרוף הצפרונים, ויש להזהר לשרופן תיכף ומיד אחר גמר קציצת הצפרונים.
(ח) ומי שקשה לו לשרופן תיכף ומיד, עדיף להשליכן לבית הכסא דאם ישאירם בביתו בלי גזירה יש לחוש דבין כך ובין כך יתגלו וידורס אדם עליהם, וכ"ש שאין להתמתן ולהניח הצפרונים באיזה מקום עד שיתקבצו הצפרונים של הרבה שבועות ואז ישורף הכל ביחד, דיש לחוש שיבא ליד מכשול,⁵ [כ"ז כשקוצצין הצפרונים בביתו אבל כשקוצצין הצפרונים בבית המדרש ליד המקוה במקום שאין הנשים מצוים שם כלל יכולין להקל להצניעם שם אצל המקוה א"ר אף שאינו שורפו בכל שבוע].

=====

(א) גמ' (נדה י"ז), והטעם מבורר שם שמה תעבור עליה אשה מעוברת ותפיל, ומהאי טעמא מבורר בגמ' (מנ"כ י"ח) דבמקום דלא שכיח נשים כמו בביהמ"ד מותר להשליכו על קרקע, וגם א"צ לחוש שמה יודמן שאחד שליח הצפורן לחור, דמכיון שנשתנה מקומו אינו מוקף, ודיון זה יתבאר לקמן. אכן בלקוטי מהר"ח (סכר הנגהות ע"ש) וכן בספר משנת יעקב (להגה"צ מקאפיש זצ"ל - סי' ר"ס) הביאו מזה"ק דמוקף גם לאנשים ולא דוקא נשים ע"ש, ולפי"ז יש מקום להחמיר גם בביהמ"ד במקום דלא שכיח נשים. [ע"ע בב"ח יו"ד סי' קצ"ח] דכתב בשם הירושק דצפרונים של אשה נדה מוקת לבעלה וכן לשאר בני"א דלוקין במוכת שחין ע"ש, ובשו"ת בצל החכמה (ח"ב סי' ל"ב) מצדד דאפשר לזה לא מהני דמשני מקומן ע"ש.

והטעם שהשורפן חסיד וקוברן צדיק כתבו החת"ס (נדה י"ז) דכשנשפר ליכא חשש שידורס עליה משא"כ קוברן אפשר שיתגלו, ועוד כתבו החת"ס (שם) בשם העירור דטעם ענין חסיד הוא מחמת שדורפן דבר הבא מן האדם מוקף לאדם, וע"כ איש העושה דבר שלא יתגלו ושורפן אצ"פ שמדויק לו נקרא חסיד, וע"ע בשל"ח דהביא בשם חולפת יעקב והצפרונים רומזין על דין, והמעביר דין לגמור מן העולם גורם שלום ורחמים בעולם, אבל קוברן אינו רק צדיק שלא העביר לאחרין לגמור מן העולם ע"ש. [וע"ע במילי דחסידותא (ע"ז צולא ר"ח) החסיד אות י"ז] שצידד דאולי בנידור הצפרונים לכדור ליכא חשש סכנה בהדורס עליהן, ומ"מ כיון שלא החליט כן לדינא לכא"ר יש להחמיר דחמירא סכנתא מאיסורא וע"ז לדגנא.

(ב) גמ' (מנ"כ שם) הובא בפרישה (סי' רמ"א) ונכראה שם דמהני להזיין במקום למקום אפילו בחדר אחד, אכן הא"ר (סי' ר"ס ק"ז) חולק ומצדד דלא מהני רק כשנעבירו לחדר אחר ע"ש, הו"ד פמ"ג ובמשנ"ב (סק"ז), אבל הברכי"ם (סק"י) פסק כהפרישה וכ' דמסתמא חש"ס ורש"י ושאר פוסקים נראין להקל דסגי לשנות מקומו בחדר אחד ע"ש.

(ג) פ"ח (יו"ד סי' קט"ו) הובא במחצה"ש ושאר אחרונים.

(ד) ע"י בשו"ת ויען יוסף (להגה"צ מפאפא זצ"ל - ח"א סי' ק"ב) ובמשנת יעקב (להגה"צ מקאפיש זצ"ל ח"ב סי' ב') שצידדו לומר שחשלת צפרונים דינם כמו שריפה, והמה כתבו כן לפי המציאות בזמניהם שהשורפן של ביה"כ היה נשפכים להים הגדול וע"כ צדדו דוריקה לים הגדול דינו כשריפה, אבל בזמננו המציאות שוק החופשים שנעשים כמים צלולים ממש נשפכים לים הגדול אבל שר החלקים יש שנאכלים ע"י שרצים או שנשרפים ע"י קעמיקעל"ס בהסאע"ר פלענט, ושאר החלקים שנשארים עושים ממנו גוש אחד וקוברין אותו בלעז"ר פל"ד, וכפי מה ששמענו מהמומחין [העובדים בסאע"ר פלענט] שלכאורה הצפרונים אינם נמסים מהקעמיקעלס וכדו' רק נשארים שלמים, וקוברין אותו ביחד עם שאר החלקים הנשארים, ועל כן מסתבר שלכל הטעמים דלעיל דין השלכת הצפרונים כמו קבורה דיש כמה מקומות עד שנקברו שאפשר שיתגלו, וכן אחר הקבורה אפשר שיתגלו, ואף שאין בני"א מסתובבים שם כ"כ מ"מ כיון שהוא רק נקבר, לכא"ר העושה כן נכנס בנדר צדיק ולא חסיד.

(ה) כ"כ בשו"ת ויען יוסף (הני"ל) ובמשנת יעקב (הני"ל) ובשו"ת בצל החכמה (ח"ב סי' ל"ח).

(ו) כן נראה להכריע מכיון דמצדנו בגמ' ובפוסקים דבמקום שאין נשים א"צ לחוש כלל אף שכתבנו לעיל מזה"ק להחמיר דהסכנה הוא גם לאנשים, מ"מ כיון דקל יותר מסתבר שיש להקל בזה וכן עמנו דבר.

דברות קודש מכ"ק רבינו שליט"א (המשך מעמוד א)

ועל פי זה יש לבאר ענין מחצית השקל שבא לכפר על נפשותיהם על מעשה העגל, ולכאורה קשה ממה נפשך, אם עשו תשובה למה לי התרומה, ואם לא עשו תשובה, מה מועיל התרומה בלא תשובה, הא כל האומר הקב"ה ותרן הוא וכו' (בבא קמא נ.), אמנם לפי האמור יובן היטב, כי תשובה בלבד לא היה מועיל על מעשה העגל דהוי חטא עבודה זרה שאין מועיל תשובה על זה כיון דהוי תרי איסורין המעשה והמחשבה, לזה צוה השי"ת על מחצית השקל שבא לכפר על ההורר הלב, כמבואר בספ"ק בסוד מחצית השקל תרומה להוי"ה, לכפר על המחשבה ששום אחד אינו מכיר בו אלא הוי"ה היודע מחשבות, ומאחר שתתכפר המחשבה, שוב יסאר במעשה העגל רק חלק המעשה, ועל זה שפיר מועיל התשובה מדין עשה דוחה לא תעשה.

והנה איתא במס' יומא (דף פו:) תשובה מאהבה זדונות נעשות לו זכויות, ותשובה מיראה זדונות נעשות לו כשגגות, וכתב על זה א"ז זללה"ה בישמח משה (פ' האזינו) דרבים העושים תשובה, אל כביר לא ימאס, ואפילו עושין תשובה מיראה גם כן נעשות להם זכויות. וא"ז זללה"ה בעצי חיים (ל"ג מדות אות ט) מוסיף, דלפי מה שכתב השי"ך (יו"ד סי' קמ"א) דשנים מיקרי רבים, אם כן גם בשנים העושים תשובה היו כמו רבים, ואף בתשובה מיראה זדונות נעשות להם זכויות, עכ"ד. ויש להתבונן בטעמן של דברים מדוע יש בכח תשובת הרבים לעשות זדונות לזכויות אף בתשובה מיראה כמו בתשובה מאהבה. אמנם לפי האמור יובן, דהגם דתשובה מיראה יש לו מיעוט האיות שאינו בשלימות התשובה, עם כל זה כיון ששנים עושים תשובה יש כאן ריבוי הכמות, וזה מכריע האיות, ולכן הזדונות נעשות זכויות.

ובזה יתבאר הגמרא גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שעתיד המן לשקול שקלים על ישראל, ואמרו חז"ל גדולה הסרת טבעת יותר ממ"ח נביאים, ועל ידי זה נתעוררו בני ישראל לתשובה, והגם שהיה תשובה מיראה, הרי אמרה אסתר לך כנוס את כל היהודים, שיתאספו לעשות תשובה ברבים, ועל ידי זה יחשב כתשובה מאהבה, ולפיכך הקדים שקליהן לשקליהן, דמחצית השקל בא לכפר על המחשבה, דאין עושה דוחה תרי לאוין, ומזה מוכח דאזלינן בתר כמות, אם כן על ידי תשובה ברבים זדונות נעשות זכויות, וכתב באגרא דכלה (פ' ראה) שסגולת תשובה מאהבה שזדונות נעשות זכויות הוא להשפיע ישועה לצדיקים ומפלה לשונאי ישראל, ע"ש. ועל ידי זה היתה מפלה לכל שונאי ישראל ותשועתם של ישראל היה לנצח.

ועל פי זה יש לפרש מאמר המדרש ילקוט (שמות רמז קעג) כשראה משה את רבי עקיבא יושב ודורש, אמר שלח נא ביד תשלח. ביאור הדבר, כי בני ישראל נאלו ממצרים בזכות התשובה (שמו"ר פ"א ס"ל), אמנם ידע משה בהם שבאותו זמן עדיין הם במדריגה פחותה ואי אפשר להם לזכות לתשובה מאהבה בשלימות, ואם תאמר שיועיל להם תשובת הרבים, מנלן דריבוי הכמות מכריע האיות, לזה כשראה משה את רבי עקיבא יושב ודורש, והיינו הך שמעתתא דאיצטריך קרא לאחייו לכהן גדול ונזיר, משום דאין עשה דוחה תרי לאוין, הרי דריבוי הכמות מכריע האיות, לכן אמר אז שלח נא ביד תשלח ביד רבי עקיבא.

והנה כתב עוד בלקח טוב (שם אות ג) ראה דריבוי הכמות מכריע האיות, מהא דאיתא במס' יומא (דף לג.) מערכה גדולה (של מזבח החיצון שעליה מקטירין כל הקרבנות) קודמת למערכה שניה של קטורת (שעושין בקרן מערבית דרומית, שממנה חותין גחלים להכניס למזבח פנימי שחית וערבית להקטיר עליה קטורת), ופריך מנלן, דתניא היא העולה על מוקדה וגו' (ויקרא ו ב), זו מערכה גדולה (פירש"י מוקדה לשון מדורת עצים), ואש המזבח תוקד בו, זו מערכה שניה של קטורת, (פירש"י ולימדך שתהא על מזבח החיצון, ומשם יכניסו גחלים על הפנימי), ופריך ואיפוך אנא (להקדים מערכה של קטורת), מסתברא מערכה גדולה עדיפא שכן כפרתה מרובה (שעליה מקטירים כל הקטורות חוץ מקטורת שבהיכל), אדרבה מערכה שניה עדיפא שכן מכניסין ממנה לפנים (ממנה חותין גחלים להכניס להיכל להקטיר עליהם קטורת), אפילו הכי כפרתה מרובה עדיפא, עכ"ל הגמרא. מבורר דריבוי הכמות דקטורות שעל מערכה הגדולה, מכריע מעלה איכותית דקטורת הקטורת שעל מערכה שניה, שהיא מעולה באיכותה יותר מפאת נעשית במקום המקודש יותר דהיינו בהיכל, עכ"ד.

ובזה יתבאר המדרש, נתקשה משה במחצית השקל, כי עבודה מאהבה הוא עבודה בשלימות, ועבודה מיראה אינו רק חצי דבר ולא שלם, ולזה צוה השי"ת לתת מחצית השקל, והטעם ביאר האלשיך הקדוש פרשה זו בשם הר"ש אלקבץ ז"ל כדי להורות את בני ישראל יחס אחדותם, לכל יעלה על לב איש שהוא נפרד מחבירו, אלא כאילו כל אחד חצי, ובהתחברו עם חבירו נעשה אחד שלם, עכ"ד. והיינו כי עבודה מיראה שהוא ברבים מכריע האיות, ונתקשה משה במחצית השקל, מה יועיל דבר זה להצרף בעבודתו עם הרבים, סוף סוף כולם אינם עושים אלא מיראה, לזה נטל הקב"ה מטבע של א"ש מתחת כסא הכבוד ואמר לו כזה יתנו, רמז על הפסוק וא"ש המזבח תוקד בו, הוא אש של המערכה השניה של קטורת, ומערכה גדולה קודמת לה, הגם דמערכה שניה עדיפא שכן מכניסין ממנה לפנים, עם כל זה מערכה גדולה קודמת לה כיון דכפרתה מרובה, הרי מזה דריבוי הכמות מכריע האיות, ולכן גם בעבודת ה' מיראה אם הוא ברבים ריבוי הכמות מכריע האיות, וזה עולה לנחת רוח לפניו ית"ש.